

Feljton: Baletni plesači između scenske bajke i surove realnosti – izazovi teške umjetničke profesije 3.

Od djetinjstva do pozornice – profesionalni put baletnih umjetnika

Adolescenti u hrvatskim baletnim školama žive dinamiku odraslih radnika – svaki dan rade, treniraju, usvajaju nove koreografije, a ako se nađu u ansamblu, postaju dio strukture u kojoj se očekuje profesionalna pouzdanost. Rani ulazak u radni odnos stvara određenu kontradikciju: još uvijek su učenici srednje škole, ali već imaju radne obveze, probe i večernje predstave

Piše: Zlatko Vidačković

23.11.2025. – Kada se u Zagrebu početkom rujna otvore vrata Škole za klasični balet, među učenicima koji ulaze u zgradu mnogi još uvijek imaju dječje ruksake i visine su jedva iznad kvake učionice. No njihova stvarnost razlikuje se od većine vršnjaka: umjesto razigranog početka nove školske godine, ulaze u program u kojemu ritam dana određuju prihvatljiva rotacija kuka, čvrstoća gležnja i sposobnost pravilnog pliéa. Službeni program škole, naveden na njihovoj mrežnoj stranici, započinje u dobi od deset godina i traje 4 godine, čime se već u dječjoj dobi uspostavlja temelj discipline i radne etike koja će obilježiti njihove živote. Nastava se u prvom i drugom razredu odvija četiri puta tjedno, a u trećem i četvrtom razredu pet puta tjedno. Taj program nije zamišljen kao izvanškolska aktivnost niti kao rekreativni tečaj, nego kao početak obrazovnog puta koji se od prvog dana vodi logikom profesionalnog poziva. Audicije su obavezne i eliminacijske, što je dokumentirano kroz službene pozive škole. Ujedno, tečajevi za predškolsku djecu – koji

se upisuju od pete do osme godine – služe samo kao priprema, ali ne zamjenjuju profesionalni kurikulum. Time balet u Hrvatskoj eksplicitno počinje kao rano profesionalno usmjeravanje.

Ovakva struktura obrazovanja nije slučajna. Znanstveni radovi Michaela Wyona i njegovih suradnika u *Journal of Dance Medicine & Science* objašnjavaju da se optimalna fleksibilnost i neuromuskularna koordinacija razvijaju upravo u predpubertetskom razdoblju, što je razlog zašto većina europskih baletnih škola počinje ozbiljan rad oko desete godine. To potvrđuje i sustavna analiza Pei i suradnika u *Sports Medicine – Open*, prema kojoj mnogi plesači započinju trening već u ranom djetinjstvu, a profesionalno opterećenje preuzimaju u adolescenciji. Dakle, hrvatski sustav nije iznimka nego dio širega profesionalnog obrasca.

No izvan teorijskih razmatranja i nastavnih planova, upravo osobne priče hrvatskih baletnih umjetnika najjasnije svjedoče o tome što znači odrastati u baletu. Iva Vitić Gameiro pripada generaciji koja je vrlo rano osjetila sveučilište discipline. U intervjuu za *Express* rekla je da je „balet način života“ i kako se svaki napredak plaća redom, radom i disciplinom, ali i odricanjima koja su vidljiva tek naknadno, kada se usporede mladenački dani plesača i njihovih vršnjaka. U razgovoru za *24sata* otvoreno je govorila o tome kako joj je intenzitet školovanja odredio mladost, kako se uskoro našla u međunarodnim angažmanima, te kako je život profesionalne balerine postao stalna selidba između gradova i kultura – iskustvo koje je kasnije donijelo bogatstvo, ali i niz izazova. U intervjuu za časopis *Gloria* iznosi da je obitelj bila neprestano uključena u njezinu svakodnevicu: majka koja je nosila torbe, kuhala između proba i presvlačenja, dok je ona živjela u neprekidnom krugu škole, baleta i predstava. Njezini opisi nisu sentimentalni, nego realistični – od ranog jutra do kasnog povratka kući, izgledalo je kao da je sve drugo u životu postalo sekundarno.

Guilherme Gameiro Alves i Iva Vitić Gameiro,
Orašar, Zagreb, 2025.

Jaš Otrin i Edna Plićanić, *Labuđe jezero*, Zagreb,
2003.

Sličan obrazac vidljiv je i u priči Edine Plićanić, koja je u HNK Zagreb stigla kao sedamnaestogodišnjakinja, u sezoni 1994./1995. i odmah bila raspoređena „u posljednji red ansambla“. To nije bila degradacija, nego logičan početak putanje. U intervjuu za portal *Žene i mediji* objašnjava kako se napredak ne događa preko noći: godinama je plesala u korpusu, radila točno ono što je trebalo, preuzimala uloge koje su joj dodijeljene i čekala trenutke u kojima bi njezin rad bio primijećen. Takva putanja karakteristična je za većinu plesača – hijerarhija je jasna i stroga, a napredovanje se ne mjeri aplauzima nego povjerenjem koreografa, ravnatelja i, najviše, vlastitog tijela koje mora izdržati godine neprekidnog ponavljanja istih pokreta.

Tomislav Petranović, nacionalni prvak Baleta HNK Zagreb, pripada generaciji koja je stasala u prijelomnom razdoblju hrvatskog baleta. U intervjuu za časopis *Gloria* opisao je kako je njegova karijera, koja danas traje više od trideset godina, bila moguća samo zato što je započela vrlo rano – u tinejdžerskoj dobi, kada je već kao mladić stajao na pozornici, a zatim godinama gradio autoritet fizičkom snagom, iskustvom i profesionalnom zrelošću. U razgovoru za *Lifebuzz* povodom oproštaja od nekih velikih klasičnih uloga, naglasio je da je ulazak u ansambl značio prihvaćanje ritma koji traje desetljećima, bez pauze, bez mogućnosti da se na duže vrijeme isključi iz sustava koji traži stalnu fizičku spremnost.

Sve ove biografije imaju jedan zajednički nazivnik: balet je poziv koji počinje prije punoljetnosti, često prije emocionalne i biomehaničke zrelosti. Adolescenti u hrvatskim baletnim školama žive dinamiku odraslih radnika – svaki dan rade, treniraju, usvajaju nove koreografije, a ako se nađu u ansamblu, postaju dio strukture u kojoj se očekuje profesionalna pouzdanost. Rani ulazak u radni odnos stvara određenu kontradikciju: još uvijek su učenici srednje škole, ali već imaju radne obveze, probe i večernje predstave. Na to upozoravaju i međunarodni radovi poput onih Američke akademije za pedijatriju, koji adolescenciju plesača prepoznaju kao visoko rizično razdoblje zbog istodobnog opterećenja fizičkim zahtjevima i emocionalnim sazrijevanjem.

Tomislav Petranović (Zlatni idol), *Bajadera*,
Bečka državna opera

Tomislav Petranović (Franz), *Coppélia na
Montmartreu*, Zagreb, 2012.

Tomislav Petranović, *Žar ptica*, Portugalski nacionalni balet, Lisabon

Ovakav profesionalni put oblikuje generacije koje su naučile čekati svoj red, podnositi hijerarhiju i boriti se za svaku priliku. U korpusu se rijetko ističe pojedinac – ondje se ističe samo timska savršenost. Tek povremeno, kada ozljeda ili neočekivani izostanak otvore prostor, mladi plesač može dobiti prvu veću ulogu. Upravo o tome je govorila Iva Vitić Gameiro kada je u razgovorima spominjala da su neke njezine rane prilike došle slučajno, ali da su bile rezultat godina rada koje su prethodile i pripremile je za trenutak u kojem mora pokazati sve što zna.

Pa ipak, unatoč teškoćama takvog puta, balet ostaje umjetnost koja snažno privlači djecu i adolescente koji u njemu pronalaze strukturiranost, ljepotu i osjećaj pripadanja. Kada čitamo svjedočanstva hrvatskih baletnih umjetnika, zajedničko im je uvjerenje da se balet ne bira jednom, nego svakoga dana iznova. To je profesija koja se gradi polako, iz sata u sat, iz godine u godinu, i u kojoj se napredak nikada ne podrazumijeva, nego se zaslužuje.

Profesionalna putanja baletana u Hrvatskoj, gledana kroz sustav obrazovanja, svjedočanstva umjetnika i međunarodnu znanstvenu literaturu, otkriva da se jedna od najzahtjevnijih umjetničkih karijera gradi na temeljima položenima u djetinjstvu. Ti temelji oblikuju ne samo tehniku nego i karakter, koji će u sljedećim nastavcima feljtona biti ključan za razumijevanje fizičkih, psiholoških i institucionalnih izazova baletne profesije.

©Zlatko Vidačković, Hrvatskoglumiste.hr, objavljeno 23. studenog 2025.

Tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti. Dozvoljeno prenošenje sadržaja uz objavu izvora i autora.

© 2025 Hrvatsko društvo dramskih umjetnika